

ONDERPRESTEREN

Pas vertelde een nicht van me over een vriendin van haar die een hoogbegaafd zoontje zou hebben. Zijn IQ zou liefst 139 zijn, maar op school zou hij zwaar onderpresteren. Had ik als psycholoog geen advies voor haar dat zij haar vriendin kon meegeven, zodat haar zoontje optimaal tot ontwikkeling zou komen?

Vermoedelijk ging het eigenlijk over haar eigen recalcitrante dochtertje en wilde ze gewoon graag een gratis advies van haar zeer geleerde neef hebben. Nu mag ik mijn nicht heel graag, en haar vriendin vast ook, dus dat advies kon ze krijgen. Toch kon ik het niet laten eerst even te zeggen dat er sowieso heel veel meer ouders zijn van hoogbegaafde kinderen dan hoogbegaafde kinderen. Vervolgens vertelde ik haar dat ik onderpresteren altijd een raar woord heb gevonden.

Impliceert dat woord immers niet een exact bekend prestatieniveau? Of blijven iemands huidige prestaties onder het niveau van eerder geleverde prestaties? Als niet duidelijk is onder welke objectieve norm of meetlat iemand presteert, zo vroeg ik mijn aandachtig luiserende nichtje retorisch, kun je dan niet iedereen een onderpresteerder noemen?

De zogeheten onderpresteerders zijn niet zelden de probleemgevallen onder de hoogbegaafden, doceerde ik, diegenen die om wat voor reden ook niet die (cognitieve) prestaties leveren die je wellicht op basis van hun hoge IQ verwacht. Onderpresteerders 'hebben' hoogbegaafdheid, maar in hun prestaties 'zijn' ze niet hoogbegaafd; ze hebben zich immers (nog) niet bewezen. Het 'hebben van hoogbegaafdheid' suggereert evenwel een probleem, een stoornis waarvan iemand last heeft. Maar hoogbegaafdheid staat nog altijd niet als stoornis vermeld in de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM), het wereldwijd gebruikte classificatiesysteem voor psychopathologische stoornissen, waarvan in 2013 de vijfde editie is verschenen. In dat systeem staan wel andere stoornissen beschreven die mogelijk helpen verklaren waarom iemand met een

hoog IQ zich (nog) niet optimaal ontwikkelt en wat daar gericht tegen kan worden ondernomen.

Ik gun iedereen een optimale ontwikkeling, benadrukte ik voor alle duidelijkheid. Tegelijkertijd pleitte ik ervoor om onderpresteerders niet hoogbegaafd te noemen, en dat ik bereid was de hoon van menig ouder daartoe voor lief te nemen. De realiteit leert nu eenmaal dat iemand met een IQ boven de 130 niet per se hoogbegaafd is. Diezelfde realiteit leert ook dat iemand met een lager IQ prima hoogbegaafde prestaties kan leveren. Mijn eigen bovengemiddelde IQ van 101 gaf ik daarbij als voorbeeld.

Mijn nichtje keek me wat beteuterd aan. 'Hoe definiëer jij een onderpresteerder dan?', vroeg ze. Net zoals je een bovenpresteerder bijvoorbeeld een eendagsvlieg of mazzelaar kunt noemen,

zo kun je onderpresteerders voorlopig als talenten, beloften en soms ook als losers of chokers bestempelen, antwoordde ik. Zonder prestatie geen predicaat hoogbegaafd; maak eerst maar waar waartoe je in staat bent. En zolang je je niet bewijst, zorg dan dat tegenslagen je sterker maken en je noodzakelijke weerstand verhogen om die prestatie(s) wél te leveren. Daar is niets 'zieligs' aan. Dat hoort allemaal bij het (over)leven, voor hoogbegaafden net zo goed als voor minder begaafden.

'Ben je nog benieuwd naar mijn definitie van intelligentie en die van hoogbegaafdheid?', vroeg ik haar. Dat was ze wel, en haar vriendin beslist ook. Intelligent is iemand die zich succesvol aanpast aan de omgeving, aan het leven; hoogbegaafd is iemand die die omgeving, dat leven, succesvol en met bewezen prestaties naar zijn of haar hand zet. Inderdaad ja: met de nadruk op succesvol en bewezen prestaties. Geen woorden, maar daden!

'Zonder prestatie geen predicaat hoogbegaafd – maak eerst maar waar waartoe je in staat bent'

Dr. Vittorio Busato (1965) is psycholoog en publicist. Hij schreef diverse boeken, onder andere de biografie *Weg met Piet Vroon* (Amsterdam University Press / Salomé) en het e-boek *Psychologie al dente* (Fosfor).
www.vittoriobusato.nl, v.busato1@chello.nl

